

Nr 217.

Av herr **Gustafsson, Gustaf**, om intagande i riksdagsordningen
av föreskrift om valrätt vid landstingsmannaval.

I den uppgörelse i författningsfrågan, som vid urtima riksdagen hösten 1918 kom till stånd under samverkan mellan olika partier, ingick bland annat att uppnådda 27 år fastställdes såsom lägsta åldersgräns för väljare till landstingen och för val av de elektor, vilka från storstädernas sida ha att förrätta val till första kammaren. Denna bestämmelse måste anses tillhöra huvudpunkterna i den träffade uppgörelsen. Till bevis härom må allenast erinras, att lika mycket värde som man från vissa av de vid uppgörelsen förhandlande parternas sida satte på den allmänna och lika kommunala rösträtten, lika angelägen var man från en annan parts sida att i samband härmed få lagfäst den högre åldersmognad för vissa val, som den nyss antydda bestämmelsen innehåller.

Men när man sålunda lagt synnerlig vikt vid den ifrågavarande 27-årsgränsen, har detta ingalunda skett med tanke på landstingens vanliga arbetsuppgifter. Hade man enbart haft dessa i åtanke, skulle man förmodligen varit böjd att hädanefter som hittills hålla samma valrättsålder för landstingsmannavalen som för de vanliga kommunalvalen. Det avgörande för kraven på 27-årsgränsen vid landstingsmannavalen har uppenbarligen varit hänsyn till landstingens uppgift såsom väljareförsamlingar till första kammaren. Man har menat, att, då den nya författningsordningen i övrigt så från grunden nivellerat den karaktärsskillnad mellan riksdagens båda kamrar, som utgör tvåkammar-systemets bärande idé, så fanns det desto starkare skäl att hålla på en olika lägsta åldersgräns för väljarna till de båda kamrarna. Och den högre valrättsåldern hos väljarna till första kammaren utgjorde en be-

stämmelse, som — utan att på något sätt bära prägeln av klass- eller intresseämne — stod i bästa överensstämmelse med första kammarens uppgift att utgöra den naturliga målsmannen för en större mognad, erfarenhet och kritik vid prövning av olika samhällsfrågor.

Men om man fasthåller detta, att 27-årsgränsen för val till landstingen tillkommit framför allt med hänsyn till första-kammarfrågan, då ligger väl intet krav naturligare till än att denna åldersbestämmelse inskrives bland grundlagens föreskrifter rörande första kammarens bildande, lika visst som grundlagen hittills upptagit och allt fort skall upptaga bestämmelser om lägsta åldergräns för väljare till andra kammaren. Också har Kungl. Maj:t i sin proposition till innevarande riksdag nr 358 — vilken framlägger författningsuppgörelsens konsekvenser med hänsyn till vissa grundlagsändringar — föreslagit en sådan lydelse av § 6 riksdagsordningen, att däri bland annat (mom. 9) skulle stadgas en lägsta åldergräns av 27 år för väljare av de elektorerna, åt vilka funktionen att välja till första kammaren är överläten inom städer, som icke deltaga i landsting. Däremot har Kungl. Maj:t *icke* i grundlagen upptagit valrättsåldern för landstingsvalen. Justitieministern har i sitt anförande till statsrådsprotokollet vid föredragningen av den här åsyftade propositionen oförbehållsamt erkänt, att det varit landstingsmännens politiska elektorsmandat, som föranlett 27-årsgränsen vid landstingsmannavalen, och att det på ifrågavarande punkt bör råda likställdhet mellan väljare av landstingsmän och väljare av storstädernas elektorerna för utseende av ledamöter i första kammaren. Han synes också ha uppfattat, att riksdagens mening varit, att frågorna om valrättsåldern för primärväljarna till första kammaren böra regleras omedelbart i grundlag. Därför har han också velat i § 6 riksdagsordningen införa bestämmelse om en lägsta åldergräns av 27 år för väljare av nyss antydda elektorerna i storstäderna — detta desto hellre som bestämmelserna om dessa elektorerna »icke ha någon direkt anknytning till kommunallagstiftningen», utan jämväl därför ha sin snart sagt enda naturliga plats här i grundlagen. Däremot synes justitieministern mena — ehuru det icke direkt utsäges — att bestämmelsen om 27-årsåldern för val till landstingen, som redan är införd i landstingsförordningen, där har sin givna plats, medan det är svårt att för samma bestämmelse finna en naturlig plats i riksdagsordningen, samt att dess upptagande här jämväl vore obehövt, då den naturliga samhörigheten mellan åldergränsen för väljare av nyss antydda elektorerna och av landstingsmän är så stark, att det väl inte kan komma i fråga att ändra på det ena hållet

utan att ändra på det andra och att grundlagsskydd för den ena bestämmelsen faktiskt bereder ett motsvarande skydd för den andra.

Man kan förstå denna tankegång och gärna erkänna, att rent formellt det inte är så lätt att i riksdagsordningen finna en naturlig plats för en bestämmelse om 27-årsgränsen vid val till landstingen. Men rent formellt lagtekniska hänsyn böra härvidlag få vika för de så utomordentligt starka sakskälen. Riktigast och bäst synes vara, att man i grundlagen upptager en direkt och fristående bestämmelse om åldersgränsen för väljare till landstingen, men om detta stöter på allt för svåra lagtekniska hinder, synes ändamålet väsentligen vunnet genom införande av allenast tre ord i den av Kungl. Maj:t föreslagna nya § 6 mom. 9 riksdagsordningen, så att detta lagrum skulle lyda: »Valrätt vid elektorval tillkommer, *liksom vid landstingsmannaval*, envar i kommunens allmänna angelägenheter röstberättigad från och med kalenderåret näst efter det, varunder han uppnått tjugosju års ålder» o. s. v.

På grund av vad här blivit anfört och med överlämnande till riksdagens särskilda utskott nr 1 att närmare formulera den grundlagsbestämmelse, varom här väckes förslag, tillåter jag mig vördsamt hemställa,

att riksdagen — samtidigt med bifall till Kungl. Maj:ts framställning i propositionen nr 358 — måtte såsom vilande för vidare grundlagsenlig prövning antaga en bestämmelse om sådan ändring i riksdagsordningen, att däri upptages föreskrift, att valrätt vid landstingsmannaval tillkommer envar i kommunens allmänna angelägenheter röstberättigad från och med kalenderåret näst efter det, varunder han uppnått tjugosju års ålder.

Stockholm den 9 april 1919.

Gust. Gustafsson.

